
**РАДА
З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ
СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ**

(Зареєстрована в Єдиному державному реєстрі громадських об'єднань за № 1425700)

THE FINANCIAL SERVICES CONSUMER PROTECTION COUNCIL

Україна, 02002, м. Київ, вул. Флоренції, 5, оф. 1, тел. +380 (66) 924 67 68

№ 462 від 20.12.2021 р.

*До провадження № 14-184 цс 20
(справа № 761/16124/15-ц)*

**Суддям
Великої Палати Верховного Суду**

ЗВЕРНЕННЯ

Вже понад сім років наша організація, Рада з питань захисту прав споживачів фінансових послуг, займається питаннями поновлення доступу «кримських» клієнтів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» до належних їм коштів, який було протизаконно обмежено банком навесні 2014 року.

Ухвалою від 15.09.2020 року Великою Палатою Верховного Суду прийнято до розгляду справу № 320/5115/17. Позивачами в даній справі є «кримські» клієнти АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Надважливим питанням, яке мусила вирішити Велика Палата у вказаній справі, було надання чіткого та вичерпного визначення поняттю «послуга банку» після закінчення дії депозитного договору або отримання банком вимоги вкладника видати вклад та визначення, що саме є базою для обчислення пені в розумінні частини 5 статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

01 грудня 2021 р. була оприлюднена Постанова Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р., у справі № 320/5115/17.

У даній Постанові Велика Палата Верховного Суду підтвердила право вкладників вимагати від банку пеню в розмірі трьох відсотків від суми, що утримується, за кожен день прострочення виконання зобов'язання, проте обмежила період можливості нарахування пені моментом набрання чинності рішенням суду про розірвання депозитного договору.

Велика Палата зазначила, що пеня, передбачена частиною п'ятою статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», застосовується в разі порушення виконання договірних зобов'язань на користь споживача.

Дуже важливим є те, що в зазначеній вище постанові, Велика Палата чітко вказала на те, що вона не вбачає підстав для відступу від висновків, викладених у її постанові від 20 березня 2019 р. у справі № 761/26293/16-ц (провадження № 14-64цс19), відповідно до якої є правомірною та такою, що відповідає принципу співмірності стягнення пені в розмірі утримуваних банком коштів (вклад та відсотки).

Незважаючи на це, вже 8 грудня 2021 р., Верховний Суд, у рамках справи № 757/26746/17-ц, застосовуючи висновки, зроблені в постанові Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 320/5115/17, скасував Постанову Київського апеляційного суду від 21 січня 2020 р. у справі № 757/26746/17-ц в частині задоволених позовних вимог про стягнення пені та ухвалив в цій частині нове рішення, яким у задоволенні зазначених вимог відмовив, незважаючи на те, що заявлений до стягнення період нарахування пені передував навіть даті винесення судом рішення про стягнення коштів.

Підставою для відмови в задоволенні вимог щодо стягнення пені, на думку колегії Верховного Суду, є те, що пеня була стягнута за період з 15 травня 2016 р. по 15 травня 2017 р., а депозитні договори були розірвані до цього самим вкладником шляхом направлення ним до банку заяви про розірвання договорів ще у жовтні 2014 р. Але цей висновок протирічить позиції Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 320/5115/17, яка, розглядаючи ідентичну ситуацію, чітко встановила, що договори банківського вкладу вважаються розірваними після набрання законної сили рішенням суду про їх розірвання. Незважаючи на наявність факту звернення вкладника до банку із заявою про розірвання депозитних договорів, яке такому рішенню передує.

Якщо виходити з позиції, що договір вкладу є розірваним після звернення вкладника до банку із відповідною заявою у зв'язку з чим між вкладником та банком припиняються споживчі правовідносини, тоді незрозуміло за який період та за яке порушення з боку банку взагалі може застосовуватись пеня, передбачена частиною 5 статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», застосування якої в даній категорії справ здійснюється судами усіх інстанцій вже більше 5 років (починаючи з Постанови Верховного Суду України від 11 травня 2016 р. у справі № 6-37цс16 та закінчуючи Постановою Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р., у справі № 320/5115/17).

Ми вважаємо, що висновки, яких дійшла колегія суддів у Постанові від 8 грудня 2021 р. у справі № 757/26746/17-ц є хибними та такими, що протирічать позиції щодо нарахування пені, викладеної у Постанові Великої Палати Верховного Суду від 9 листопада 2021 р. у справі № 320/5115/17, та такими, що зводять нанівець стимулюючу функцію пені.

Яскравим підтвердженням цього є й те, що разом із Постановою від 8 грудня 2021 р., у справі № 757/26746/17-ц, існує Окрема думка судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду В. І. Крата, в якій він не погоджується з позицією колегії суддів та зауважує на тому, що: пеня є змінною величиною й залежить тільки від часу, на який боржник прострочив виконання, тому відмова споживача від договору банківського вкладу або його розірвання на підставі рішення суду не зумовлює такий правовий наслідок для вкладника (споживача), як відсутність підстав для застосування частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

Ми повністю погоджуємось із даною позицією, бо ми переконані, що навіть набрання законної сили рішенням суду про розірвання депозитного договору не може припинити споживчі правовідносини між сторонами (вкладником та банком), тому що як звернення вкладника до банку із заявою про розірвання депозитного договору, так і розірвання договору за рішенням суду не призводить негайно до виконання банком свого зобов'язання з повернення депозиту та відсотків вкладнику, а є лише проміжним етапом на шляху до фактичного виконання зобов'язання.

Ми переконані в тому, що депозитний договір є діючим до моменту виплати/отримання клієнтом вкладу та відсотків. Тобто право нарахування пені на підставі частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» виникає у день, в який банк повинен був виконати вимогу клієнта про видачу вкладу та відсотків та припиняється у день фактичного отримання цих коштів.

Ми маємо велику надію на те, що неврегульовані постановою від 9 листопада 2021 р. питання будуть нарешті вирішені Великою Палатою у справі № 761/16124/15-ц, бо це є вкрай необхідним для забезпечення правової визначеності та єдності судової практики.

Вважаємо, що неправомірна поведінка боржника не повинна залишатися безкарною, бо ніхто не має права отримувати будь-які переваги зі своєї незаконної поведінки. Порушення вимог закону не може бути для боржника вигіднішим, ніж його виконання.

Нажаль єдиним важелем впливу на банківську установу в ситуації невиконання нею обов'язку зі своєчасного повернення вкладу власному клієнту є лише та виключно потенційно суттєвий розмір штрафних санкцій, у даному випадку - пені на підставі частини 5 статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

Голова Ради

Дмитро Дугінов

